

The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law

Legal Effects of the Liberalization of Low-Risk Narcotic Drugs

Iraj Moazemi Goudarzi¹, Zabih Motahari Khah^{1*}, Zohreh Shoaee¹

1. Department of Theology, Ha.C., Islamic Azad University, Hamedan, Iran

* Corresponding Author's Email: zmotaharikhah@mail.ac.ir

ABSTRACT

The aim of this article is to identify the legal effects of the liberalization of low-risk narcotic drugs. In this regard, issues related to the subject, including the decriminalization of low-risk narcotic drugs, the grounds for the liberalization of low-risk narcotic drugs, the legal effects of the liberalization of low-risk narcotic drugs, and similar matters, were analyzed and examined. The findings of this study indicate that, first, the grounds for the liberalization of low-risk narcotic drugs may legally be justified based on the reduction of trafficking in industrial and high-risk narcotics, the prevention of case accumulation and prolonged judicial proceedings, labeling theory, and the enforcement of the principle of prioritizing more important laws as legal foundations for the decriminalization of low-risk narcotic drugs. Second, the decriminalization of low-risk narcotic drugs in many developed countries has led to a reduction in the tendency toward high-risk narcotic drugs and the harms arising from them. Third, if the liberalization of low-risk narcotic drugs is also implemented in Iranian law, it may prevent young people from gravitating toward industrial and high-risk narcotics, as well as the accidents and crimes resulting from hallucinations. This is because accident reports have repeatedly indicated that many incidents of murder, severe violence, and similar offenses have been caused by the consumption of industrial, psychoactive, and hallucinogenic drugs.

Keywords: *Narcotic drugs, traditional drugs, industrial drugs, hallucinogenic and psychoactive substances, decriminalization, legalization.*

How to cite: Moazemi Goudarzi, I., Motahari Khah, Z., & Shoaee, Z. (2027). Legal Effects of the Liberalization of Low-Risk Narcotic Drugs. *The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law*, 5(4), 1-11.

تاریخ ارسال: ۱ بهمن ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری: ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۵

تاریخ پذیرش: ۴ خرداد ۱۴۰۵

تاریخ چاپ اولیه: ۴ مرداد ۱۴۰۵

تاریخ چاپ نهایی: ۱ آبان ۱۴۰۶

دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی

آثار آزادسازی مواد مخدر کم خطر از نظر حقوقی

ایرج معظمی گودرزی^۱، ذبیح مطهری خواه^۲، زهره شعاعی^۳

۱. گروه الهیات، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: zmotaharikhah@mail.ac.ir

چکیده

هدف از این مقاله شناسایی آثارآزادسازی مواد مخدر کم خطر از نظر حقوقی می باشد و در این راستا مسایل مربوط به موضوع از جمله، جرم زدایی از مواد مخدر کم خطر، ادله آزادسازی مواد مخدر کم خطر، آثارآزادسازی مواد مخدر کم خطر از نظر حقوقی و موارد مانند آنها مورد تحلیل و کنکاش قرار گرفت و در نتیجه این مطالب استنتاج شد، اولاً، ادله آزادسازی مواد مخدر کم خطر: به نظر می رسد، کاهش قاچاق مواد مخدر صنعتی و پر خطر، عدم تجمع پرونده و اطاله دادرسی، برچسب زنی، اجرای قانون اهم به عنوان مبانی حقوقی جرم زدایی از مواد مخدر کم خطر قابل استناد باشند. ثانیاً، جرم زدایی از مواد مخدر کم خطر در بسیاری از کشورهای توسعه یافته موجب کاهش گرایش به مواد مخدر پرخطر و آسیب های ناشی از آن شده است. ثالثاً، اگر در حقوق ایران نیز آزاد سازی مواد مخدر کم خطر انجام گردد می توان از گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی و پر خطر و حوادث و جنایتهای ناشی از توهم جلوگیری بعمل آورد. چراکه، در اخبار حوادث بارها عنوان شده که بسیاری از حوادث قتل و درگیری های شدید و مانند آنها به دلیل مصرف مواد مخدر صنعتی، روانگردان و توهم زا بوده است.

کلیدواژگان: مواد مخدر، سنتی، صنعتی، توهم زا و روانگردان، جرم زدایی، قانون مندی.

نحوه استناددهی: معظمی گودرزی، ایرج، مطهری خواه، ذبیح، و شعاعی، زهره. (۱۴۰۶). آثارآزادسازی مواد مخدر کم خطر از نظر حقوقی. *دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی*، ۵(۴)، ۱-۱۱.

مقدمه

با نگاهی به مقوله مواد مخدر و خسارت‌های جانی و مالی نشئت گرفته از قاچاق و مصرف مواد مخدر، چنین استنباط می‌گردد که نگرانی‌ها و چالش‌های جامعه بین‌المللی از توسعه شبکه‌های قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان، که در مناطق مختلف داخل و خارج از مرزها نظم و انضباط عمومی بین‌المللی را به معضل اساسی دچار نموده است، تلاش و همکاری بین کشورها را واجب کرده است؛ زیرا بدون وجود این کوشش‌های دولت‌ها و کنوانسیون‌های متعدد، مبارزه با قاچاق مواد مخدر تلاشی بیهوده خواهد بود. زیرا در عصر کنونی، راه‌های مختلف و مدرن برای قاچاق مواد مخدر، آن هم بیشتر از نوع صنعتی، گسترش یافته و معضلات و مشکلات زیادی برای مسئولین ذی‌صلاح ایجاد نموده است. به‌طوری‌که در عصر کنونی، از بین کنوانسیون‌های بین‌المللی، ۳ کنوانسیون از درجه اعتبار قانونی برخوردار بوده و مبنایی برای ایجاد روابط حقوقی میان دولت‌ها به وجود می‌آورد. مشروح بر اینکه، با نگاهی به آمارهای نگران‌کننده جهانی مبارزه با این معضل اجتماعی، همکاری همه‌جانبه دولت‌ها و ارائه کنوانسیون‌ها و تعهدات میان دولت‌ها را می‌طلبد و مهم‌تر از همه، انجام پژوهش‌های مختلف با همکاری پژوهشگران دانشگاه و مراجع ذی‌صلاح و یافتن راهکارهای مناسب از ارزش و اهمیت والایی برخوردار می‌باشد.

همچنین، به غیر از آن، دولت‌ها در جای‌جای دنیا معاهدات دوجانبه و چندجانبه‌ای را در راستای مبارزه با قاچاق مواد مخدر مورد انعقاد قرار داده‌اند.

مضاف بر اینکه، کشورمان ایران با تکیه بر آموزه‌های اسلامی، از ابتدای تأسیس تا الان مبارزه با قاچاق مواد مخدر را شروع نموده و در راستای این مبارزه، بیش از هزاران نفر شهید و جانباز تقدیم مبارزه با این پدیده خانمان‌سوز نموده است (Rahmdel, 2019).

لذا، با توجه به اینکه معضل اعتیاد و قاچاق مواد مخدر یکی از چالش‌های مهم در هر جامعه می‌باشد و یافتن راهی مناسب برای کاهش آن از مهم‌ترین سیاست‌های دولت‌ها تلقی می‌گردد، لازم است در راه مبارزه با مواد مخدر، اقدامات اجتماعی، حقوقی و فرهنگی متعددی به مرحله انجام یابد. ولیکن، این معضل همچنان چالش بزرگی برای مسئولین ذی‌صلاح کشورمان نیز می‌باشد که باید راهکارهای اساسی، اجتماعی، حقوقی، فرهنگی و... ایجاد شود تا با ارائه راهکارها و پیشنهادات اساسی بتوان از توسعه قاچاق مواد مخدر و روان‌گردان‌ها جلوگیری به عمل آورد. بی‌گمان، یکی از موضوعات مهم در این راستا می‌تواند بهره‌گیری از نتایج پژوهش‌های مختلف دانشگاهی و... برای بهبود وضعیت مواد مخدر و کاهش قاچاق و مصرف مواد مخدر و روان‌گردان‌ها باشد. به‌طوری‌که آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر و جایگزین آن به‌جای مواد مخدر صنعتی و توهّم‌زا می‌تواند یکی از این راهکارها تلقی گردد که در این مقاله مفصلاً مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

چارچوب مفهومی و نظری

برای اینکه نسبت به آثار آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر تحلیل‌های حقوقی کاملی انجام گردد، لازم است در بدو کار، تبیین مفاهیم مواد مخدر، مواد مخدر کم‌خطر و پیشینه تاریخی آن مورد مطالعه قرار گیرد. بر این اساس، در این بخش ابتدا به تبیین مفاهیم مواد مخدر و روان‌گردان، مواد مخدر کم‌خطر و پیشینه تاریخی آن پرداخته می‌شود تا در گام اول شناخت کافی مفاهیم و مبانی نظری موضوع اکتساب شود.

مفهوم ماده مخدر

تعریف مواد مخدر و روان‌گردان در فرهنگ علوم پزشکی، دارویی، علوم انسانی و حقوق امکان دارد تعاریف متعددی داشته باشد. زیرا در این مقوله مهم، تنها نام این واژه نیست؛ بلکه آثار حقوقی و اجتماعی و مانند آن‌ها دارای اهمیت می‌باشد که در ذیل مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

همچنین، در رابطه با مواد روان گردان، همان گونه که مطرح گردید، در سال ۱۹۷۱ کنوانسیون در این رابطه تأسیس و تشکیل گردید و در حقوق ایران نیز قانون مجزا با عنوان «مواد روان گردان» در سال ۱۳۵۴ مورد تصویب واقع گردید که همچنان دارای اعتبار و درجه قانونی بوده و به عبارتی، به قوت حقوقی و قانونی خود باقی مانده است (Jafari Langroudi, 2016).

مفهوم مواد مخدر کم خطر

مواد مخدر از نوع دوم به مواد مخدر کم خطر و پرخطر تقسیم بندی می شود که اصولاً مواد مخدر صنعتی، همچون شیشه، اکس و مانند آن ها، بسیار پرخطر و مواد مخدر سنتی، همچون تریاک و متادون و مانند آن ها، کم خطر تلقی می گردند که در ذیل مفصلاً تشریح می شود (Jafari Langroudi, 2016).

اقسام مواد مخدر

مواد مخدر را می توان از جنبه های متعددی تقسیم بندی کرد. به طور مثال، می توان آن ها را به گروه طبیعی، نیمه مصنوعی و مصنوعی تقسیم کرد. البته جامع ترین تقسیم بندی که در عصر حاضر از اعتبار والایی برخوردار می باشد و به صورت کامل تمام انواع مخدرها را در بر می گیرد، به شرح ذیل می باشد:

الف-سستی زها «مخدرها»

ب-توهم زها

ج-توان افزاها «محرک ها»

چنانچه ذکر شد، موارد فوق می تواند کامل ترین نوع طبقه بندی تلقی گردد. مشروح بر اینکه، اثرات مخدرها بر انسان ها، مبنی بر عوارض جسمی، علائم فرد مصرف کننده و غیره، دارای اهمیت می باشد که در ادامه بحث مفصلاً تشریح می گردد:

مخدرها «سستی زا»

این نوع مخدر به موادی اطلاق می گردد که بعد از مصرف آن، فعالیت های سیستم عصبی فرد مصرف کننده به شدت کاهش یافته و اصولاً نوعی حالت شادی کاذب در او ایجاد می گردد که بسیار

در رابطه با ریشه یابی واژه مخدر در فرهنگ لغات، چیزی که مورد مشاهده دقیق قرار می گیرد، مقوله های سست کنندگی، بی حسی و بی حالی است. از دیدگاه دهخدا، «مواد مخدر به دارویی گفته می شود که موجب بی حسی و رخوت و سستی شود و مصرف غالب آن ها سبب اعتیاد و دوام استعمال مخدرها به بروز نوعی جنون و اختلالات عصبی منجر می گردد» (Dehkhoda, 2018). لیکن، آن چیزی که در عامه از کلمات مخدر و مواد مخدر استنباط می شود، تمام داروهایی است که به نحوی منجر به اعتیاد افراد گردد. مشروح بر اینکه، تمام داروهایی که مصرف آن ها موجب وابستگی و اعتیاد شود، به طوری که سستی زا، شورانگیز، وهم آور یا مسکن و خواب آور باشند.

همچنین، در متون انگلیسی، ماده مخدر لفظ «دراگ» عنوان شده که مشمول تمام مواردی است که به عنوان دارو مورد استفاده قرار می گیرند. مشروح بر اینکه، قانونی و مجاز یا غیرقانونی و غیرمجاز تلقی گردند (Atashin, 2018).

در رابطه با مفهوم حقوقی مواد مخدر می توان چنین عنوان نمود که مقنن، تا قبل از سال ۱۳۳۸، در قوانین متعدد و متفرقه ای که در مورد مواد مخدر مورد تصویب واقع شده اند، انواع مواد را مورد بررسی قرار نداده بود. تا اینکه در تاریخ ۱۳۳۸/۵/۲ با «اعلان انواع مواد مخدر» از طریق هیئت وزیران، انواع مواد مخدر را به دو گروه مواد افیونی و حشیش و مانند آن و بقیه ادویه مخدره گروه بندی نموده بود؛ به طوری که میان مواد مخدر صنعتی و طبیعی تفاوتی ندانسته بود. ولیکن، از آن تاریخ به بعد و در قوانین تصویب شده ثانوی، متن این تصویب نامه از حیث تشخیص مواد مخدر ممنوعه ملاک عمل بوده است. به طوری که در لایحه قانونی تشدید مجازات مرتکبین جرایم مواد مخدر مصوب ۱۳۵۹، حشیش و دیگر ترکیبات آن ها، از قبیل بنگ و بنگاب و چرس و مشابه آن ها، از نظر قانون مزبور در ردیف مواد افیونی قرار دارد.

می‌باشند و به‌مرور زمان موجب عوارض جسمانی، روانی و روحی می‌گردند (Danesh, 2020).

مشروح بر اینکه در تقسیم‌بندی ثانوی این مواد نیز می‌توان الف- مواد طبیعی، مانند برگ کوکا، کوکائین، کراک، برگ و ساقه برخی درختان مثل خان و کراتم و غیره و همچنین، مواد مصنوعی، مانند آمفتامین، متیل‌آمفتامین، ترکیبات آمفتامین‌ها و... را تبیین نمود (Danesh, 2020).

پیشینه تاریخی مواد مخدر

اگر به طول پیشینه تاریخی مواد مخدر نگریسته شود، روشن می‌گردد که مصرف مواد در تاریخ ایران و جهان پیشینه بلندی دارد؛ از سومریان، از قدیمی‌ترین اقوامی که در حدود ۷۰۰۰ قبل از میلاد مسیح به مصرف تریاک می‌پرداختند، تا یونانی‌ها، آشوری‌ها، رومی‌ها و مصری‌ها نیز به مصرف تریاک می‌پرداختند. البته نام آن را گیاه شادی‌بخش می‌نامیدند و از زیان‌ها و اعتیادآور بودن آن چندان اطلاعی نداشتند. در واقع، در زمان‌های قدیم و حتی تا قبل از انقلاب اسلامی، مقوله اعتیاد به این اندازه چالش‌برانگیز و حادثه‌خیز نبوده؛ چراکه در آن دوران، مواد مخدر کم‌خطر، همچون تریاک، مرسوم بوده و مواد مخدر صنعتی رواج زیادی پیدا ننموده بود (Rasouli, 2018).

همچنین، در سال ۱۷۹۹ م. به فرمان امپراتور «کیانگ»، واردات تریاک، صدور و همچنین کشت خشخاش در چین ممنوع گردید و کمپانی هند شرقی سردمداری قاچاق تریاک به چین را بر عهده گرفت که سرانجام این قاچاق منجر به جنگ‌های تریاک «۱۸۳۹-۱۸۴۲ م. و ۱۸۵۶-۱۸۶۰ م.» بین انگلستان و چین گردید؛ به‌طوری‌که صدور فرمان فوق به‌عنوان نخستین قانون قاچاق مواد مخدر در چین تلقی می‌گردد (Asadi, 2014).

در رابطه با سابقه مواد مخدر در ایران باستان هم می‌توان چنین عنوان نمود که در کتاب اوستا، گیاه کانابیز «شاهدانه» یک ماده بی‌حس‌کننده تلقی می‌شد. ولیکن، در تاریخ ایران سابقه دقیق

جنبه اعتیادآوری بالایی داشته و از منظر تاریخی نیز نسبت به سایر موادها از قدمت تاریخی برخوردار می‌باشد.

البته خود این مواد به دو گروه مجزا تقسیم‌بندی می‌گردد:

الف- مواد طبیعی که شامل استحصال‌های گیاه خشخاش، تریاک، شیره تریاک و مرفین می‌باشد.

ب- مواد مصنوعی که شامل هروئین، متادون، برمتادون، پاپاورین، پتیدین، انواع و اقسام قرص‌های مسکن و آرام‌بخش می‌باشد (Rasouli, 2018).

مواد توهم‌زا

مواد توهم‌زا به موادی اطلاق می‌گردد که «اسید لسیرژیک» در آن استفاده شده و مصرف این مواد باعث انبساط خاطر شده و در حالت‌های عاطفی، رفتاری و روانی افراد تغییرهای چشمگیر ایجاد نموده و فرد را به سوی توهمات شنیداری، دیداری و دیدن تصاویر مبهم و غیرقابل تشخیص، مانند رؤیا و کابوس، سوق می‌دهد. البته این نوع مواد هم خود به دو نوع طبیعی و مصنوعی تقسیم می‌گردد:

الف- مواد طبیعی که شامل استحصال‌های گیاه شاهدانه، حشیش، بنگ، ماری‌جوانا، گراس، چرس، مسکالین، جوی سیاه آفتاب‌زده، برخی از قارچ‌های حاوی مواد توهم‌زا، دانه‌های نوعی نیلوفر وحشی و غیره می‌گردد.

ب- مواد مصنوعی که شامل ال‌اس‌دی «LSD»، دی‌متیل‌تریپتامین «DMT»، دی‌انیل‌تریپتامین «DET» و... می‌شود (Rasouli, 2018).

مواد توان‌افزا «محرک‌ها»

خلاصه، نوع سوم مواد با عنوان هیجان و انرژی شناخته شده‌اند. به‌طوری‌که از این مواد برای افزایش هوشیاری، ایجاد تحمل زیاد برای بیدار ماندن به مدت طولانی و مانند آن‌ها استفاده می‌شود. به‌طوری‌که این نوع مواد هم از اعتیادآوری بالایی برخوردار

اعتیاد، تورم، طلاق، فساد و... زندگی برای هموطنانمان را به مخاطره اساسی و ناامیدی سوق داده است.

چرایی آزادسازی مواد مخدر کم خطر

در تجزیه و تحلیل هر موضوعی، اولین گام شناخت چرایی آن موضوع می باشد؛ اینکه چرا اصلاً به تحلیل آثار آزادسازی مواد مخدر کم خطر پرداخته شود! در واقع، چرایی این موضوع از ارزش و اهمیت بالایی برخوردار می باشد و در راستای پاسخ به این موضوع می توان چنین تبیین نمود که شایان ذکر است، گسترش روزافزون اعتیاد به مواد مخدر خطرناک، به ویژه در میان جوانان و قشر تحصیل کرده، از یک طرف و به دنبال آن آسیب های اجتماعی، همچون ضرب و جرح، قتل، تجاوز، طلاق و ازهم پاشیدگی نهاد خانواده از طرفی دیگر، انجام این نوع تحقیق را ضروری و مهم تلقی می نماید.

لذا، با توجه به اینکه اکنون جوانان و تحصیل کرده ها بیشتر از سال های قبل از انقلاب اسلامی به طرف مصرف مواد مخدر صنعتی رو آورده اند، بنا بر استناد فقهی، لازم است نسبت به آزادسازی مواد مخدر کم خطر اقدامات ویژه به عمل آید تا با جایگزینی مواد مخدر کم خطر، بتوان از حوادث، جنایات و خطرات مواد مخدر پرخطر جلوگیری به عمل آورد.

بنابراین، با تحلیل موضوع مذکور، ضمن یافتن راهکارهای مناسب برای جلوگیری از خسارات جانی و مالی ناشی از مصرف مواد مخدر صنعتی، توهم زا و روان گردان ها، بتوان از قاچاق چنین مواد مخدر پرخطر نیز جلوگیری به عمل آورد.

مبانی حقوقی آزادسازی مواد مخدر کم خطر

در این بخش به مهم ترین مسائل در راستای مبانی حقوقی آزادسازی مواد مخدر کم خطر، از کاهش قاچاق مواد مخدر صنعتی و پرخطر، عدم تجمیع پرونده و اطلاع دادرسی، اجرای قانون اهم به عنوان مبانی حقوقی جرم زدایی از مواد مخدر کم خطر و کاهش گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی و پرخطر پرداخته می شود تا

استعمال و ترویج مواد مخدر عنوان و تبیین نشده است. به طوری که برخی از مورخین، این سابقه را به حمله اعراب به ایران به عنوان ترویج افیون در ایران عنوان نموده و عده ای نیز ترویج تریاک را به دوره چنگیز و برخی نیز افیون را سوغات نادرشاه افشار عنوان نموده اند (Rahmdel, 2019).

لذا، در ایران مصرف تریاک به دوره صفویه برمی گردد. به طوری که در سفرنامه شاردن، مصرف این مواد در دوره مذکور به عنوان یک تمایل عمومی تلقی می گردید و اکنون، در قرن اخیر و پس از انقلاب اسلامی، مواد مخدر، علی الخصوص از نوع صنعتی و روان گردان ها، وسیله تجارت خیلی ها یا وسیله ای برای رسیدن به اهداف شخصی، مالی، مقامی و...، به یک چالش و معضل بزرگ اجتماعی تبدیل شده است (Baseri, 2017).

روش شناسی تحقیق

روش تحقیق به صورت تحلیلی-توصیفی می باشد و مراحل پژوهش اولیه فیش برداری، مرور و بازنویسی فیش ها و نتیجه گیری می باشد. در استفاده از کتب و مقالات، علی الخصوص مقالات خارجی، سعی شده است که مطالب مرتبط با موضوع مقاله برداشت شوند. لذا، برای پاسخ به سؤالات تحقیق و در نهایت رسیدن به فرضیه های موجود، مطالب و رئوس مرتبط با هم دسته بندی شده و نظریات حقوقی به چالش کشیده شده اند.

تجزیه و تحلیل یافته ها

در این بخش به آثار آزادسازی مواد مخدر کم خطر از منظر حقوقی پرداخته می شود تا با مطالعه این بخش، دقیقاً دیدگاه حقوقی نسبت به موضوع مذکور روشن گردد. زیرا، با نگاهی به آمار نگران کننده گسترش اعتیاد در جامعه، علی الخصوص گسترش اعتیاد در بین جوانان، چنین استنباط می شود که مقوله اعتیاد هم پای و حتی بالاتر از مقوله طلاق، به یک معضل بزرگ اجتماعی تبدیل شده که در هیچ دوره تاریخی به این اندازه ترویج نیافته بود. به طوری که اکنون

نگریده؛ زیرا بر اساس دادرسی عادلانه، لطمه می‌زند؛ هرچند که در نهایت هم حکم به نفع صاحب حق صادر گردد.

لازم به ذکر است که در هر دادرسی، چنانچه کیفیت و دقت اجرای عدالت بسیار مهم و قابل اهمیت می‌باشد، سرعت در انجام آن نیز دارای ارزش و اهمیت می‌باشد. تا جایی که گاهی تأخیر زیاد در حل اختلاف و صدور حکم باعث می‌گردد تا حکم بی‌ارزش تلقی گردد و موجب ضررهای مادی و معنوی به وجود آید. برای نمونه، چنین استنباط می‌گردد که در دعوای حضانت، اگر زمان طولانی گردد، احتمال دارد سن فرزند به حد قانونی رسیده و از حضانت خارج گردد؛ و صدور چنین حکمی بی‌فایده شده و از قاعده حضانت خارج می‌گردد.

یا در مورد همین موضوع آثار آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر هم همین چالش قابل فهم می‌باشد؛ اینکه در مورد مخدر کم‌خطر تشکیل پرونده گردد و پیگیری‌های لازم در این خصوص انجام گردد، تجمیع پرونده و اطاله دادرسی باعث افزایش قاچاق و مصرف مواد مخدر پرخطر، صنعتی، توهم‌زا و... می‌گردد. چراکه، به‌جای رسیدگی به پرونده‌های مصرف مواد مخدر کم‌خطر که بسیاری از مأموران نیروی انتظامی و قضایی درگیر آن می‌شوند، می‌توان در راستای جلوگیری از قاچاق و مصرف مواد مخدر پرخطر، صنعتی، توهم‌زا و... اقدامات ویژه و سازنده عملی نمود. لذا، اجرای قانون اهم به‌عنوان مبانی حقوقی جرم‌زدایی از مواد مخدر کم‌خطر قابل استناد می‌باشد؛ به‌طوری‌که جرم‌زدایی از مواد مخدر کم‌خطر در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته موجب کاهش گرایش به مواد مخدر پرخطر و آسیب‌های ناشی از آن شده است.

کاهش گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی و پرخطر

بعد از انقلاب اسلامی، مشکلات و دغدغه‌های جوانان، از جمله مشکلات اشتغال، ازدواج، افزایش طلاق، فقدان تفریحات و کاهش مسافرت‌ها، تورم شدید و...، باعث شد که اکثر مردم و علی‌الخصوص جوانان از منظر رفتاری به چالش‌های بزرگی دچار

روشن گردد که اگرچه مواد مخدر کم‌خطر نیز خالی از مشکلات و چالش نیست، ولیکن آزادسازی آن چه اثرات مثبتی می‌تواند در جامعه داشته باشد.

کاهش قاچاق مواد مخدر صنعتی و پرخطر

با نگاهی به آمارهای دردناک قاچاق مواد مخدر صنعتی و پرخطر که هر سال هزاران نفر درگیر این معضل بوده و خسارات جانی و مالی زیادی را بر دوش دولت‌ها گذاشته است، به‌طوری‌که هنوز هم قاچاق مواد مخدر صنعتی و پرخطر همپای قاچاق انسان و زنان، یکی از دغدغه‌های مهم دولت‌ها، علی‌الخصوص کشور ایران، بوده و هست و هر ساله در مجلس و مراجع ذی‌صلاح، سیاست‌های مختلفی برای جلوگیری از قاچاق مواد مخدر صنعتی و پرخطر اتخاذ و اجرا می‌گردد. ولیکن، باز هم این سیاست‌ها و اجرای آن‌ها جوابگوی این مقوله نمی‌باشد و باید در رابطه با این معضل و چالش بزرگ، نشست‌ها و هم‌اندیشی‌های مختلف جهانی و داخلی با حضور اندیشمندان و اساتید متعددی صورت گیرد تا بتوان در نتیجه، به یک حرکت مهم در راستای مبارزه با این معضل جهانی دست یافت که می‌توان یکی از راهکارهای مورد بحث را هم آثار آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر قلمداد نمود. کما اینکه این حرکت، با وجود مشکلات و چالش‌های مهم در عصر جدید «مشکلات سیاسی، جنگ، تورم و مانند آن‌ها»، ناامیدکننده به نظر می‌رسد؛ چراکه قرن‌هاست اندیشمندانی برای مبارزه با این معضل اقدامات اساسی انجام داده‌اند، ولیکن قربانی مخالفان سودجو در این رابطه شده‌اند.

اجرای قانون اهم

با نگاهی به اهمیت دادرسی عادلانه، چنین استنباط می‌گردد که یکی از شرایطی که اهمیت بهره‌مندی از حق محاکمه عادلانه را می‌رساند، رسیدگی به دعوای و شکایات و صدور حکم در «اسرع وقت» می‌باشد. به‌طوری‌که در اصول دادرسی، نسبت به فرایند دادرسی، اطاله غیرطبیعی و غیرمنطقی دادرسی مقبول واقع

گردند. بی‌گمان، برای فرار از این مشکلات، افراد آگاه به قرآن، جلسات مذهبی، هنر، ورزش، دعا و مانند آن‌ها پناه می‌برند. ولیکن، افراد جاهل نیز به مشروب، مواد مخدر و مانند آن‌ها گرایش پیدا می‌کنند. البته با نگاهی به چرخه کیفیت زندگی بد بعد از انقلاب اسلامی، آن هم به دلیل سیاست‌های غلط، دروغ‌گویی مسئولین، وعده و وعیدهای واهی و فریبکارانه و... باعث بدبینی مردم و جوانان به دین و انقلاب گردیده شده که حق نیز با آن‌ها می‌باشد. حالیه، در این مقوله حداقل با آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر می‌توان از حوادث و جنایت‌های ناشی از توهم جلوگیری به عمل آورد. چراکه در اخبار حوادث بارها عنوان شده که بسیاری از حوادث قتل و درگیری‌های شدید و مانند آن‌ها به دلیل مصرف مواد مخدر صنعتی، روان‌گردان و توهم‌زا بوده است.

نتیجه‌گیری

با مطالعه و تجزیه و تحلیل این مقاله با موضوع آثار آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر، چنین استنتاج می‌شود که، اولاً، در راستای این نکته که مواد مخدر چه از نوع سنتی و چه از نوع صنعتی، آثار و خسارات زیانباری را به دنبال دارد، بر کسی پوشیده نیست. ولیکن، روزه‌روز امید، رفاه، شادی، همدلی، زندگی آسان و مانند آن‌ها از بین رفت و کیفیت زندگی مردم به طرف ناامیدی، تورم، غم و اندوه و گرفتاری‌های مختلف سوق داده شد و باعث شد که اعتیاد و قاچاق مواد مخدر از هر دوره تاریخی چالش‌برانگیزتر و بدتر شود. به‌طوری‌که اکنون اعتیاد به یک بحران اساسی در ایران تبدیل شده و همچنان باعث فروپاشی بسیاری از خانواده‌ها، افزایش چشمگیر طلاق، ورود خسارات جانی و مالی و حتی جنایات بزرگی گردیده است. مشروح بر اینکه، مصرف مواد مخدر و توهم‌زها بر سیستم روانی و عصبی افراد اثرات مخربی بر جای

گذاشته و حتی منجر به قتل پدرها، مادرها و سایر اعضای خانواده، اقوام و دوستان شده است. ثانیاً، چنانچه در متن مقاله مفصلاً تشریح گردید، جایگزین مواد مخدر کم‌خطر به‌خاطر این است که افراد و علی‌الخصوص جوانان، با مصرف مواد مخدر صنعتی، توهم‌زها و مانند آن‌ها، به حوادث فوق دست نزنند. چراکه تجربه نشان داده است مصرف مواد مخدر صنعتی اصولاً منجر به حوادث جانی و قتل و... شده است و معمولاً آثار مصرف مواد مخدر سنتی خسارات مالی بوده و بر همین اساس است که اگر آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر به مرحله انجام و عمل برسد، می‌توان از بروز حوادث جانی و قتل جلوگیری به عمل آورد.

لذا، نتیجه کلی چنین استنتاج شد که، اولاً، ادله آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر: به نظر می‌رسد، کاهش قاچاق مواد مخدر صنعتی و پرخطر، عدم تجمع پرونده و اطاله دادرسی، برچسب‌زنی، اجرای قانون اهم به‌عنوان مبانی حقوقی جرم‌زدایی از مواد مخدر کم‌خطر قابل استناد باشند. ثانیاً، جرم‌زدایی از مواد مخدر کم‌خطر در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته موجب کاهش گرایش به مواد مخدر پرخطر و آسیب‌های ناشی از آن شده است. ثالثاً، اگر در حقوق ایران نیز آزادسازی مواد مخدر کم‌خطر انجام گردد، می‌توان از گرایش جوانان به مواد مخدر صنعتی و پرخطر و حوادث و جنایت‌های ناشی از توهم جلوگیری به عمل آورد. چراکه در اخبار حوادث بارها عنوان شده که بسیاری از حوادث قتل و درگیری‌های شدید و مانند آن‌ها به دلیل مصرف مواد مخدر صنعتی، روان‌گردان و توهم‌زا بوده است.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

EXTENDED ABSTRACT

The legal effects of liberalizing low-risk narcotic drugs constitute an important and controversial issue in criminal policy, public

law, and drug-control governance. The expansion of illicit drug trafficking, especially in relation to industrial, synthetic, psychoactive, and hallucinogenic substances,

has created serious legal, social, and institutional challenges for states. In this context, drug policy can no longer be reduced merely to punishment, prohibition, and criminal prosecution; rather, it requires a broader legal analysis of prevention, harm reduction, fair trial guarantees, judicial efficiency, and proportionality in criminalization. From a legal perspective, narcotic drugs are not only substances with physiological and psychological effects, but also objects of regulation that shape criminal liability, public security, judicial workload, and the legitimacy of state intervention (Jafari Langroudi, 2016). The concept of narcotic drugs has historically included substances that cause lethargy, numbness, dependency, or mental disturbance, and this conceptual breadth has influenced both ordinary language and legal terminology (Dehkhoda, 2018). However, contemporary drug policy requires differentiation between high-risk industrial substances and comparatively low-risk traditional substances, because uniform criminalization may produce disproportionate legal consequences and may divert institutional capacity away from more dangerous forms of drug trafficking and consumption (Rahmdel, 2019). Accordingly, the present study focuses on the legal consequences of liberalizing low-risk narcotic drugs and examines whether such liberalization may serve as a rational strategy for reducing the harms associated with high-risk substances, limiting excessive judicial intervention, and redirecting criminal justice resources toward more serious drug-related threats.

The conceptual framework of the study is based on the distinction between narcotic drugs, psychoactive substances, low-risk drugs, and high-risk drugs. Narcotic substances may be classified according to their origin, effects, and legal treatment, including natural, semi-synthetic, and synthetic

substances, as well as depressants, hallucinogens, and stimulants (Danesh, 2020). Depressants reduce the activity of the nervous system and may include traditional substances such as opium and its derivatives, while hallucinogens alter perception, emotion, and cognition and may lead to auditory, visual, or psychological distortions (Rasouli, 2018). Stimulants, especially synthetic and industrial substances, are commonly associated with heightened alertness, excitation, dependency, and severe psychological and physical consequences (Atashin, 2018). This classification is legally significant because not all substances create the same degree of risk, social harm, or criminogenic consequence. A differentiated approach to drug policy may therefore be more consistent with proportionality, fair criminalization, and rational allocation of state resources. The historical background of drug consumption also shows that traditional substances existed in many societies for centuries, whereas the contemporary crisis is intensified by the spread of industrial, synthetic, and hallucinogenic substances that create more severe risks for public order and personal security (Asadi, 2014). In Iranian criminal policy, drug control has long been treated as a major legal and social priority, but the persistence of trafficking and addiction suggests that purely punitive approaches may be insufficient (Baseri, 2017).

Methodologically, the study adopts a descriptive-analytical legal approach. The analysis is based on library research, review of legal concepts, examination of criminal policy arguments, and assessment of the legal consequences of decriminalization and liberalization. The research does not seek to defend unrestricted permissiveness; rather, it evaluates whether regulated liberalization of low-risk narcotic drugs may function as a legal mechanism for harm reduction and prioritization. In this regard, the study

examines several legal foundations, including reduction of trafficking in high-risk industrial substances, prevention of excessive case accumulation, avoidance of prolonged judicial proceedings, reduction of labeling effects, and implementation of the principle of prioritizing more important legal interests. Fair trial standards require that disputes and criminal proceedings be handled with reasonable speed, because excessive delay undermines the value of justice even when the final judgment is formally correct (Saber, 2020). Therefore, when criminal justice institutions spend substantial time and resources on low-risk drug cases, they may become less capable of addressing organized trafficking, dangerous synthetic substances, violent drug-related crime, and cross-border criminal networks (Saki, 2021). From this standpoint, the legal question is not whether low-risk narcotic drugs are entirely harmless, but whether criminalization is the most effective and proportionate response to them. The study thus evaluates liberalization as a policy of legal prioritization, not as an absolute denial of risk. The findings indicate that one of the most important legal effects of liberalizing low-risk narcotic drugs is the possible reduction of trafficking in industrial and high-risk substances. When all forms of drug use are treated under a broadly punitive framework, users may be pushed toward illicit markets where traditional, synthetic, and dangerous substances circulate together. This situation may increase exposure to high-risk substances and strengthen organized trafficking networks. A regulated approach to low-risk substances may reduce the attractiveness of illicit markets and weaken the economic incentives of traffickers who profit from criminal prohibition (Bagherzadeh Mianji, 2023). Another major legal effect is the reduction of case accumulation and judicial delay. Drug-related criminalization imposes significant burdens on police, prosecutors,

courts, and correctional institutions, and the unnecessary expansion of criminal files may undermine the efficiency of the justice system (Zeraat, 2017). Liberalization or decriminalization of low-risk substances can therefore be interpreted as a form of institutional prioritization, allowing law enforcement and courts to concentrate on serious trafficking, organized crime, distribution of high-risk substances, and drug-related violence. This approach also reduces the negative consequences of labeling. Once individuals, especially young people, are formally processed as offenders for low-risk drug conduct, they may experience social stigma, exclusion, and weakened prospects for reintegration, which can paradoxically intensify deviant trajectories (Rahmdel, 2019). Thus, liberalization may have not only administrative benefits, but also preventive and social effects.

The discussion of the findings suggests that the legal basis for liberalizing low-risk narcotic drugs can be situated within a broader model of rational criminal policy. Criminal law should be used with caution and should be reserved for conduct that creates serious social harm and requires penal intervention. Where non-penal or less coercive mechanisms can produce better outcomes, excessive criminalization may lose its justification (Baseri, 2017). In this regard, the principle of prioritizing more important legal interests supports the argument that state capacity should be directed toward high-risk industrial drugs, psychoactive substances, organized trafficking, and crimes arising from hallucination, violence, and severe dependency. The study also indicates that, in many developed legal systems, decriminalization or regulated tolerance toward certain low-risk substances has been associated with harm-reduction strategies and efforts to reduce movement toward more dangerous substances (Saki, 2021). In the

Iranian legal context, the issue requires careful legislative design, cultural sensitivity, public-health supervision, and strict distinction between legalization, decriminalization, and regulated liberalization. Liberalization should not be understood as abandonment of control; rather, it may involve legal regulation, age restrictions, health monitoring, prevention programs, and stronger enforcement against dangerous substances. From this perspective, a legally structured model of low-risk drug liberalization may help reduce youth attraction to industrial drugs, decrease unnecessary criminalization, and limit the occurrence of violent incidents associated with hallucinogenic and psychoactive consumption (Hashemi, 2020).

In conclusion, the study shows that the legal effects of liberalizing low-risk narcotic drugs must be assessed through the combined lenses of criminal policy, judicial efficiency, harm reduction, proportionality, and social prevention. The main conclusion is that liberalization of low-risk narcotic drugs may be legally defensible when it is designed as a regulated and preventive policy rather than as an uncontrolled permissive measure. Such an approach can reduce pressure on the criminal justice system, prevent unnecessary case accumulation, limit the stigmatizing effects of criminal prosecution, and redirect enforcement resources toward industrial, synthetic, hallucinogenic, and high-risk drugs that create greater threats to public order and personal security. The study further concludes that if Iranian law adopts a carefully regulated model for low-risk substances, it may help reduce young people's tendency toward dangerous industrial drugs and may prevent some of the violent incidents and severe harms associated with psychoactive and hallucinogenic consumption. Therefore, the legal value of this policy lies not in denying the harms of narcotic drugs, but in distinguishing degrees of risk and designing a more

proportionate, efficient, and socially responsive criminal policy.

References

- Asadi, S. H. (2014). *A Research Book on the Global Drug Crisis* (1st ed.). Printing and Publishing Center of the Islamic Propagation Organization.
- Atashin, S. I. (2018). *Us, Addiction, and Society* (1st ed., Vol. 1). Kohar Manzooom Institute Publications.
- Bagherzadeh Mianji, A. (2023). *International Cooperation in Combating Narcotic Drugs* (1st ed.). Islamic Azad University Press.
- Baseri, A. A. (2017). *Domestic and International Criminal Policy on Narcotic Drugs* (1st ed.). Khorsandi Publications.
- Danesh, T. Z. (2020). *Who Is an Addict and What Are Narcotic Drugs?* (2nd ed.). Kayhan Publications.
- Dehkhoda, A. A. (2018). *Dictionary*. Cyrus Printing.
- Hashemi, S. M. (2020). *Constitutional Law of the Islamic Republic of Iran* (8th ed., Vol. 2). Mizan Publications.
- Jafari Langroudi, M. J. (2016). *Legal Terminology* (22nd ed.). Ganj-e Danesh Publications.
- Rahmdel, M. (2019). *Iran's Criminal Policy toward Narcotic Drugs* (1st ed.). SAMT Publications.
- Rasouli, M. H. (2018). *Smoke and Dynasty* (1st ed.). Solouk-e Javan Publications.
- Saber, M. (2020). *Criteria for Ensuring Fair Trial in Proceedings*. Qoqnoos Publications.
- Saki, M. R. (2021). *Drug Crimes from the Perspective of Domestic Law and International Law* (2nd ed.). Khat-e Sevvom Publications.
- Zeraat, A. (2017). *Criminal Law of Narcotic Drugs* (1st ed.). Mizan Publications.